

How the Mighty Have Fallen

Sources: DBS/Otzar HaChochma, Chabad.org

Bereishis Ch. 6

(ט) אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורתי את האלהים התהלך נח:

9. These are the generations of Noah, Noah was a righteous man he was perfect in his generations; Noah walked with God.

Bereishis Ch. 7

(א) ויאמר ה' לנח בא אִתָּה וְכָל בֵּיתְךָ אֶל הַתֵּבָה כִּי אֲתָךְ רְאִיתִי צַדִּיק לְפָנַי בְּדוֹר הַזֶּה:

1. And the Lord said to Noah, "Come into the ark, you and all your household, for it is you that I have seen as a righteous man before Me in this generation.

Ch. 9

(יח) ויהיו בני נח היצאים מן התבה שם נחם ונפת וחס הוא אבי כנען:

(יט) שלשה אלה בני נח ומאלה נפצה כל הארץ:

(כ) ויחל נח איש האדמה וישע פרם:

(כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה:

(כב) וירא חם אבי כנען את ערות אביו ויגד לשני אחיו בחוץ:

(כג) ויחם שם ונפת את השמלה וישימו על שכם שניהם וילכו אחרנית ויכסו את

ערות אביהם ופניהם אחרנית וערות אביהם לא ראו:

(כד) וייקץ נח מיינו וידע את אשר עשה לו בנו הקטן:

(כה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו:

18. And the sons of Noah who came out of the ark were Shem, Ham, and Japheth; and Ham he was the father of Canaan. 19. These three were the sons of Noah, and from these, the entire earth spread out. 20. **And Noah began to be a master of the soil, and he planted a vineyard. 21. And he drank of the wine and became drunk, and he uncovered himself within his tent. 22. And Ham, the father of Canaan, saw his father's nakedness, and he told his two brothers outside. 23.** And Shem and Japheth took the garment, and they placed [it] on both of their shoulders, and they walked backwards, and they covered their father's nakedness, and their faces were turned backwards, so that they did not see their father's nakedness. 24. **And Noah awoke from his wine, and he knew what his small son had done to him. 25.** And he said, "Cursed be Canaan; he shall be a slave among slaves to his brethren."

Analyzing the Torah's choice of words....

Ramban

וטעם ויחל - כי הוא החל לנטוע כרמים, כי הראשונים נטעו גפן, והוא החל לנטוע גפנים רבים שורות שורות הנקרא "כרם", כי ברצותו ביין לא נטע הגפן כשאר האילנות, ועשה כרם:

Chizkuni

(כ) איש האדמה - שנשארה לו ולבניו ושחזרה לתת כוחה לו....

Contrast Ramban with the following Rashi

(כ) ויחל - (ב"ר) עשה עצמו חולין שהי' לו לעסוק תחלה בנטיעה אחרת.

What did חם actually do?

Commentary of the Ba'alei Tosafos

וירא חם אבי כנען את ערות אביו וכו' נמצא שעשה עבירה מן העינים שראה ערות אביו. ומן השינים כשהגיד לאחיו לא שם השינים בפני הלשון לעכב שלא יאמר לאחיו דבר ערוה שראה ולכך היה עבד ומשום שחטא בשן ובעין יוצא בהן העבד כנעני כשהפיל לו אדונו את שנו או סימא את עינו:

**What did חם do according to Tosafos?
How did his fate match his transgression?**

Rashi's view, based on Chazal:

וירא את ערות אביו - יש אומרים סרסו (סנהדרין ע) ויש אומרים רבעו (ב"ר):

Ksav Vikabala confirms that "seeing" could be a euphemism for illicit relations (כב) וירא וגו' ערות אביו. אמרו (סנהדרין ע') רבעו, אמר כאן וירא ואמר וירא אותה שכם בן חמור ע"כ. ומצאנו לשון ראייה יאמר על המשכב המגונה כמ"ש וראה את ערותה והיא תראה את ערותו,

What prompts Rashi/Chazal to take this approach?

SEE

:

Maharal – Gur Aryeh, commentary on Rashi

[טו] ו"א סרסו ו"א רבעו. דאין לומר כמשמעו - שראה ערותו, דהא כתיב בקרא (פסוק כד) "אשר עשה לו בנו הקטן", ומה שראה ערותו אין זה "עשייה" נקרא.

How the Torah refers to Moshe :
Shmos Ch. 2

(יא) וַיְהִי בְיָמִים הָהֵם וַיִּגְדַּל מֹשֶׁה וַיֵּצֵא אֶל אָחָיו וַיֵּרָא בְּסִבְלָתָם וַיֵּרָא אִישׁ מִצְרִי מַכֵּה אִישׁ עִבְרִי מֵאָחָיו : (יב) וַיִּפֶן כֹּה וְכֹה וַיֵּרָא כִּי אֵין אִישׁ וַיַּךְ אֶת הַמִּצְרִי וַיִּטְמְנֵהוּ בַחֹל : (יג) וַיֵּצֵא בַיּוֹם הַשְּׁנִי וְהָיָה שְׁנֵי אַנְשִׁים עִבְרִים נֹצִים וַיֹּאמֶר לְרָשָׁע לָמָּה תִּכֶּה רֵעֶךָ : (יד) וַיֹּאמֶר מִי שְׂמֶךָ לְאִישׁ שֶׁר וְשִׁפְט עָלֵינוּ הֲלִהְרַגְנִי אַתָּה אִמֵּר כִּפְאֹשֶׁר הִרְגִּית אֶת הַמִּצְרִי וַיֵּרָא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אָכֵן נֹדַע הַדָּבָר : (טו) וַיִּשְׁמַע פְּרַעֲה אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּבְקֹשׁ לְהַרְגוֹ אֶת מֹשֶׁה וַיִּבְרַח מֹשֶׁה מִפְּנֵי פְרַעֲה וַיֵּשֶׁב בְּאֶרֶץ מִדְּיָן וַיֵּשֶׁב עַל הַבְּאֵר : (טז) וַלְכֹהֵן מִדְּיָן שִׁבְעַת בָּנוֹת וַתִּבְאֵנָה וַתִּדְלְגָנָה וַתִּמְלֶאנָה אֶת הַרְהֻטִים לְהַשְׁקוֹת צֹאן אֲבִיהֶן : (יז) וַיִּבְאוּ הָרְעִים וַיִּגְרְשׁוּם וַיִּקָּם מֹשֶׁה וַיּוֹשַׁעַן וַיִּשְׁק אֶת צֹאנָם : (יח) וַתִּבְאֵנָה אֶל רְעוּאֵל אֲבִיהֶן וַיֹּאמֶר מִדּוּעַ מֵהֲרַתְּוּן בָּא הַיּוֹם : (יט) וַתֹּאמְרֶן אִישׁ מִצְרִי הִצִּילָנוּ מִיַּד הָרְעִים וְגַם דָּלָה דָּלָה לָנוּ וַיִּשְׁק אֶת הַצֹּאן :

11. Now it came to pass in those days that Moses grew up and went out to his brothers and looked at their burdens, and he saw an Egyptian man striking a Hebrew man of his brothers. 12. He turned this way and that way, and he saw that there was no man; so he struck the Egyptian and hid him in the sand. **13.** He went out on the second day, and behold, two Hebrew men were quarreling, and he said to the wicked one, "Why are you going to strike your friend?" **14.** And he retorted, "Who made you a man, a prince, and a judge over us? Do you plan to slay me as you have slain the Egyptian?" Moses became frightened and said, "Indeed, the matter has become known!" **15.** Pharaoh heard of this incident, and he sought to slay Moses; so Moses fled from before Pharaoh. He stayed in the land of Midian, and he sat down by a well. **16.** Now the chief of Midian had seven daughters, and they came and drew [water], and they filled the troughs to water their father's flocks. **17.** But the shepherds came and drove them away; so Moses arose and rescued them and watered their flocks. **18.** They came to their father Reuel, and he said, "Why have you come so quickly today?" **19. They replied, "An Egyptian man rescued us from the hand[s] of the shepherds, and he also drew [water] for us and watered the flocks."**

Devarim 33

(א) וְזֹאת הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בֵּרַךְ מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי מוֹתוֹ :

1. And this is the blessing with which Moses, **the man of God**, blessed the children of Israel [just] before his death.

Bereishis Rabba 46:6

אמר ר' ברכיה חביב משה מנח נח משנקרא "איש צדיק" נקרא "איש האדמה"
משה משנקרא "איש מצרי" נקרא "איש אלקים".

What does the midrash observe about the various adjectives used to describe Noach and Moshe respectively? What's the significance of this pattern?

R. Shmuel Trovitz, Ma'danei Shmuel

"חביב משה מנח".

כבראשית רבה [לו' ג']: חביב היה משה מנח, נח משנקרא איש צדיק נקרא איש האדמה, אבל משה משנקרא איש מצרי נקרא איש האלהים, עד כאן, וביאר יפה את המאמר הגר אהרן קוטלר זצ"ל [במשנת רבי אהרן ח"א דף קס"ג] שרצון השי"ת הוא שהאדם יהיה במצב של עליה בלתי פוסקת, לא להסתפק במדרגותיו והשגותיו, אף אם הן גבוהות ועליונות, רק תמיד לעלות עוד עוד.

הנה נח נתבע ונקרא איש האדמה על שהתחיל בנטיעת כרם, שעל אף מדרגותיו הגבוהות, שניצלה הבריאה על ידו ובצדקותו, ואחרי כל החסד הגדול שעשו נח וביתו בתיבה עם כל בעלי החיים, עד שלא ראו שינה בעיניהם, מרוב טירחה ועמל לשרת את בעלי החיים שבתיה, מכל מקום נתבע בחומר רב על כך שהקדים נטיעת כרם, שאף שגם בזה היתה בודאי כוונתו לצורך עבודה, להקרבת נסכים, וגם מצד שהיין משמח אלהים ואנשים, והרי העולם כולו היה שומם, והיה צורך להביא שמחה ביקום, מכל מקום בהקדמת נטיעת הכרם היתה מעורבת גם כוונה חמרית, והעוסק בעניני עוה"ז - מלבד עבודת השם זכה - היא ירידה לאדם, ועל כן נשתנה שמו בתורה לאיש האדמה במקום איש צדיק, וגם אמרו חז"ל [שם]: "ויחל - שנעשה חולין", ואף שגם אז עדיין נשאר נביא, ודבריו אודות עתידות הבריאה בנוגע לתולדות שם חם ויפת נכתבו בתורה ונתקיימו, ויהיו קיימים כל ימות עולם, מכל מקום היתה כאן ירידה, וממנה נגרם קלקול גדול לחלק מהבריאה ונתקלל כנען בעבדות.

במשה - "חביב משה", שהיה תמיד במצב של עליה, ואחרי שנקרא איש מצרי, שגם אז היה בדרגת נבואה למעלה מכל, וגם אחר שהתעלה כל כך שאף על המורא הגדול והיד החזקה ולכל האותות והמופתים שעשה לעיני כל ישראל, ושניתנה תורה על ידו, לא פסקה עלייתו ועמלו, ולא בא לידי מחשבה שכבר עשה את המוטל עליו, אלא תמיד היה בעיניו כמי שעומד בהתחלה - "אתה החילת" עד כאן דבריו עיני שם.

זוהי עבודתנו עבודת הקודש לאחר שכל אחד זכה בימים הקדושים לעלות לפי ערכו, שלא יפול אחר כך לחומריות, אלא יחזיק מעמד במדרגתו, ואף מי שזכה ל"מי יעלה בהר השם" - עדיין לא מספיק בכך, אלא צריך להתאמץ להיות גם - "שיקום במקום קדשו".

How does the message of the Ma'adanei Shmuel relate to the transition from the High Holydays to the rest of the year?

Rav Meir Simcha of Dvinsk, "Meshech Chochmah"

..הענין דיש שני דרכים בעבודת השי"ת דרך אחד מי שמייחד עצמו לעבודתו יתברך ומתבודד ויש מי שעוסק בצרכי צבור ומבטל עצמו בשביל הכלל ומפקיר נפשו עבורם א"כ צ"ל לפי המושג שזה שמתבודד יעלה מעלה מעלה וזה ירד ממדרגתו וכן אמרו קה"ר ... ריב"לקיש שכח פ' הלכות בשביל שעסק בצרכי צבור ובכ"ז מצאנו שנח התבודד ולא הוכיח את בני דורו לכן אמרו עליו (ע' סנהדרין קח) שאף הוא היה ראוי לכלייה ורק מתבודד לעצמו היה בכ"ז אחר שנקרא איש צדיק ירד ממדרגתו ונקרא איש האדמה, ומשה נקרא איש מצרי שהוכרח לגלות. שזה מורה פחיתות בנפש הואיל ומסר עצמו על ישראל בהריגת מצרי נקרא איש אלקים, שהגיע לתכלית השלמות מה שיוכל האדם להשיג, ועיין מד"ר ברכה (יא-ו) ודו"ק.

How does R. Meir Simcha understand the Midrash – and how does his approach differ than that of the Ma'adanei Shmuel (above)?

Compare the Meshech Chochmah with the view of the Ksav Sofer on the Torah – where do they overlap and where do they not?

וידבר נח איש האדמה במדרש נח משנקרא איש לדיק נקרא איש האדמה. אבל משרעיה משנקרא איש ממרי נקרא איש אלקים ופי' וכל פירושו וטובו פי' נח תחלה הי' פרוש מבני אדם והתבודד עמנו כדי לקטוף שלימות ולא השגיח על בני דורו כלל. והיינו את האלקים התהגך נח כאמור במדרש. ומאשימו על קד' וכן היה בזהרה. ואחר שמלא עמנו שלם לא הי' מתבודד והי' מתעסק בצרכי העולם והיינו משנקרא איש לדיק אחר שהי' איש לדיק תמים אח"כ נקרא איש האדמה שהעורב עם הבריות והתעסק גם בצרכי הדור. אבל משרעיה משנקרא איש ממרי שמחללו הי' מעורב עם הבריות ומפקח על צרכי בני אדם, ור"ב ריב"ז חבירו. והגל' אחו' מן הממרי בכ"ז השיג מעלה עליונה ומשה עלה אל האלקים עד שנקרא איש אלקים והתאחדו שניהם יחד ככל והבן: